

Duitse amateurfoto's tonen inval in Nederland

Achtergrond - 1 mei 2019 - Auteur: Lynn Stroo

In de morgen van 10 mei 1940 valt het Duitse leger Nederland binnen. Er wordt hard gevochten om Nederland op de knieën te krijgen. Niet alleen met hun wapens, ook met hun fotocamera's schieten de Duitse soldaten erop los. Het resulteert in stapels amateurfoto's die letterlijk een beeld geven van die meidagen in Nederland. Onderzoeker Gerard Groeneveld maakte het boek 'Nach Holland' en de gelijknamige tentoonstelling in het Verzetsmuseum Amsterdam. "Je kijkt door Duitse ogen naar de oorlog die in Nederland begint."

Er is nauwelijks Nederlands beeldmateriaal van de Duitse inval. Voor Nederlandse soldaten gold een fotografieverbod. Hoe kwam je erachter dat er van de meidagen wel veel Duitse foto's zijn?

"Voor een ander boek interviewde ik jaren geleden een aantal Nederlandse SS-oorlogsverslaggevers. Dat waren vrijwilligers die meegingen met het Duitse leger, bijvoorbeeld richting het Oostfront. Daar deden ze verslag voor propagandadoeleinden. Tijdens de interviews kwamen de amateurfoto's van Duitse Wehrmachtsoldaten aan bod.

Het had meteen mijn interesse, want ik wist dat er van Nederlandse kant nauwelijks foto's bestaan van de eerste oorlogsdagen. Ik begon met zoeken op internet, waar bleek dat de foto's en albums van Duitse amateurfotografen flink werden aangeboden op voornamelijk Duitse veilingssites. Er was duidelijk handel in. Toen ben ik begonnen met verzamelen."

Was het moeilijk om al deze losse puzzelstukjes in een historische context te plaatsen?

"Absoluut, want de handelaren die de fotoalbums opkopen uit inboedels of op vlooienmarkten, halen de foto's er vaak uit en verkopen ze per stuk. Voor historisch onderzoek is dat natuurlijk een ramp, want bij losse beelden mis je chronologie, data en aantekeningen van de maker.

'Nach Holland'

De fototentoonstelling is nog tot 19 mei te zien in het [Verzetsmuseum in Amsterdam](#)

Het boek is in 2018 verschenen bij [Uitgeverij WBooks](#)

Ik heb uiteindelijk heel veel foto's en albums gekocht, en pas toen gingen er stukjes op zijn plek vallen en ontstond er een verhaal. De geschiedenis van de Duitse inval in Nederland was mij bekend, en dus kon ik een foto van bijvoorbeeld een Duitse parachutist wel aan een Nederlandse locatie koppelen. Al met al heb ik tien jaar speurwerk in dit project zitten."

Hoe kwam het dat gewone Duitse soldaten zoveel foto's maakten tijdens de oorlog?

"Na de Eerste Wereldoorlog had de amateurfotografie een enorme vlucht genomen in Duitsland, veel meer dan bijvoorbeeld in Nederland. Er kwamen goedkope boxcamera's op de markt voor de gewone man. Voor 7 à 8 mark had je in de jaren 20 al een toestel. Op het moment dat de Tweede Wereldoorlog uitbrak hadden veel mensen een camera. Daar rook de legerleiding kansen. Onder de vaak jonge Duitse soldaten was er een zeker oorlogsenthoustiasme; hier hadden ze voor getraind. Ze werden aangemoedigd om hun veldtocht vast te leggen, en daarin kregen ze de vrije hand.

Tijdens de eerste, succesvolle gevechten werd volop gefotografeerd.

Ontwikkellaboratoria kwamen met de troepen mee, zodat de foto's direct werden afgedrukt en gratis naar het thuisfront gestuurd. Zo werd de foto een heel belangrijk propagandamiddel voor nazi-Duitsland, het droeg bij aan de steun van de bevolking voor de oorlog. De markt speelde gretig op de trend in: er kwamen albums met 'Meine Soldatenzeit' en 'Kriegserinnerungen', waarin de foto's als triomfen werden gebundeld."

Hebben de amateurfoto's een andere waarde dan die van de professionele Duitse oorlogsfotografen?

"Ja, want ze zijn met een ander doel gemaakt. Ze geven ongecensureerd weer wat de soldaat zelf belangrijk vond om vast te leggen. Een mooi voorbeeld is de strijd om Rotterdam. Iedereen kent de foto's van de brokstukken na het bombardement op 14 mei. Dat was de apotheose in de strijd om Nederland.

Maar juist de foto's van de dagen ervoor laten zien hoe hard er gevochten werd in de stad. Soldaten tussen de burgers, beschietingen vanuit woonhuizen: als de gevechten begonnen, gingen ook de camera's aan. De amateurfoto's geven een uniek beeld van de strijd, ver voordat de professionele Duitse fotografen na de capitulatie arriveerden. Door het gebrek aan Nederlandse foto's zijn Duitse amateurbeelden een belangrijke, visuele aanvulling op het verhaal dat we allemaal kennen."

De soldaten fotografeerden niet alleen de strijd. Op de foto's zien we ook Duitse soldaten in de Noordzee zwemmen, kaas eten en poseren met Nederlandse burgers. Verraste dit jou?

"Soms wel. Er is bijvoorbeeld een foto van Duitse en Nederlandse soldaten die gezamenlijk bier drinken in het café. Ze proosten en lachen. Dat had ik nog niet eerder gezien. Maar uit zo'n foto kun je weinig conclusies trekken. Het is een momentopname, alsof je door een rietje naar de oorlog kijkt. Er waren ongetwijfeld veel meer Nederlandse soldaten die er niet over peinsden zo met Duitsers te poseren.

Maar wat die foto wel laat zien is dat er sprake kón zijn van kameraadschap tussen Nederlandse en Duitse soldaten, hoe sporadisch ook. Dat zie je bijvoorbeeld absoluut niet terug in de amateurfoto's vanuit het Oostfront bij Polen of Rusland. Duitse soldaten fotografeerden daar juist vernederingen en executies van Russische krijgsgevangenen. Ze zagen hen als minderwaardig, als *Untermenschen*. Heel anders dan in Nederland, waar de inval als iets noodzakelijks werd gezien in de strijd tegen Frankrijk."

De tentoonstelling in het Verzetsmuseum Amsterdam is bijna afgelopen. Zou er in Duitsland interesse zijn om deze collectie tentoon te stellen?

"Goede vraag. Ik heb ooit een boek gemaakt over de meidagen van 1940 in Rotterdam. Dat werd in Nederland heel enthousiast ontvangen, en dus besloot de uitgever het te presenteren op de Frankfurter Buchmesse. Maar in Duitsland bleek veel minder belangstelling. Er is daar wel veel aandacht voor amateurfoto's, maar de Tweede Wereldoorlog blijft toch een gevoelig thema. Vanwege het daderperspectief is de oorlog lange tijd weggestopt. Maar het zou natuurlijk heel mooi zijn als mijn verzameling in Duitsland te zien zou zijn. Het is zonde om in de kast te leggen, er zit zoveel tijd, werk en geld in. Bovendien is het Duitse geschiedenis. Dus ik hoor graag als er interesse is!"

Gerard Groeneveld is neerlandicus, onderzoeker, schrijver en docent. Hij is gefascineerd door de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog en maakte hier verschillende boeken over, zoals 'Rotterdam frontstad, 10-14 mei 1940' (2016). Onlangs verscheen 'Hitlers jongste hoop. Nazi-propaganda voor de jeugd'

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel:

<https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/31367/duitse-amateurfotos-tonen-inval-in-nederland>